

Občina Škofja Loka, upravno-teritorialni razvoj po 2. svetovni vojni

Izvleček

Prispevek na primeru Škofje Loke (in delno širšega loškega območja) predstavlja kompleksen ter dokaj zapleten razvoj najnižjih lokalnih upravno-teritorialnih enot na območju Slovenije od konca 2. svetovne vojne pa do leta 2011, ko je bila izvedena zadnja upravno-teritorialna razdelitev Slovenije. Od konca vojne do aprila 1952 so to bili kraji, nadomestile so jih občine, po letu 1955 velike občine komune, od oktobra 1994 dalje pa občine kot samoupravne lokalne skupnosti.

Exzerpt

Die Gemeinde Škofja Loka, die verwaltungsteritoriale Entwicklung nach dem 2. Weltkrieg

Der Beitrag am Beispiel von Škofja Loka (und teilweise seiner weiteren Umgebung) stellt eine komplekse und ziemlich komplizierte Entwicklung der niedrigsten verwaltungsteritorialen Einheiten auf dem Gebiet Sloweniens seit dem Ende des 2. Weltkriegs bis zu dem Jahr 2011 dar, als die letzte verwaltungsteritoriale Einteilung ausgeführt worden war.

Pogled na Škofjo Loko s Kranclja, 1955. (foto: Tone Mlakar)

Seit dem Kriegsende bis April 1952 waren das die Örtlichkeiten (Orte), die zuerst mit den Gemeinden, nach dem Jahr 1955 mit großen Kommunen, ab Oktober 1994 aber mit den Gemeinden als autonomen, lokalen Gemeinschaften ersetzt wurden.

Uvod

Jugoslavija je ob koncu 2. svetovne vojne odpravila dotedanje občine,¹ ki so bile v Avstrijskem cesarstvu, Državi Srbov, Hrvatov in Slovencev ter v Kraljevini Jugoslaviji nekaj manj kot sto let najmanjše lokalne upravno-teritorialne enote. Vodili so jih občinski sveti in odbori, ki so bili organi krajevne državne oblasti in samouprave. Jugoslovanska oblast se je naslonila na mrežo krajev, ki so jih med vojno na osvobojenih ozemljih, kjer je bilo mogoče izpeljati volitve, vodili krajevni narodno-osvobodilni odbori (KNOO), na neosvobojenih območjih, med katere je spadalo tudi škofjeloško, pa neizvoljeni krajevni odbori Osvobodilne fronte (KO OF), ki so v okviru možnosti izvajali upravno in politično oblast. Kraji kot osnovne geografske enote partizanske oblasti, so bili na območju Slovenije formalizirani s predpisi o lokalnih volitvah, ki sta jih februarja in marca 1944 ter konec junija 1945 sprejela Slovenski narodno-osvobodilni svet (SNOS) in njegovo predsedstvo. Kot volilna območja za volitve v samoupravne edinice, kot so bili v februarjem odloku opredeljeni narodno-osvobodilni odbori, so bila v 5. členu odloka z dne 1. 3. 1944 določena »... *osnovna ljudska naselja (vasi, trgi, mesta itd.)* ...«.² Bolj natančno je kraje opredelil odlok Predsedstva SNOS, ki je začel veljati 21. 5. 1944. V 1. členu je bilo določeno, da so kraji lahko naselja, vasi, trgi in mesta, ki jih vodijo krajevni in mestni narodno-osvobodilni odbori oziroma odbori OF. To je pomenilo, da so pristojnosti krajevnih in mestnih odborov izenačene, kar je dokončno uzakonil volilni odlok, ki je bil sprejet 30. 6. 1945. V 2. členu je zapisano: »*Krajevni narodno-osvobodilni odbori po mestih se imenujejo mestni narodno-osvobodilni odbori.*« Izvzeta so bila večja mesta, ki so lahko imela status okraja ali celo okrožja. Določitev in opredelitev njihovih območij sta bili sprva v pristojnosti Ministrstva za notranje zadeve Narodne vlade Slovenije, nato pa zakonodajne veje oblasti.³

1 V Avstrijskem cesarstvu je občine uzakonil Začasni (provizorični) zakon o občinah, ki ga je cesar Franc Jožef I. podpisal 17. 3. 1849. Polec, Uvedba občin na Kranjskem I. 1849/1850, str. 686–732. *Enciklopedija Slovenije* 8, geslo: Občina, str. 47–53.

2 Ur. l. Slovenskega narodno-osvobodilnega sveta in Narodne vlade Slovenije (Ur. l. SNOS in NVS) ponatis št. 15-131/1945, Ur. l. SNOS in NVS, ponatis, št. 15-132/1945.

3 Ur. l. Slovenskega narodno-osvobodilnega sveta (Ur. l. SNOS), št. 2-10/1944, Ur. l. SNOS in NVS, ponatis, št. 15-133/1945. Kopač, Mesto kot upravno-teritorialna enota 1945–1955, str. 81–91.

Pogled na Kapucinsko predmestje in Staro Loko, okrog leta 1956. (foto: Tone Mlakar)

1945–1952

Ob koncu vojne je bilo na območju Slovenije, brez Slovenskega Primorja, okoli 3 500 krajev in njihovih krajevnih narodno-osvobodilnih ter krajevnih odborov OF. Edvard Kardelj, tedanji podpredsednik začasne vlade Demokratične federativne Jugoslavije,⁴ je julija 1945 zapisal, da je bilo ob koncu vojne pomembno, da »... *pokrijemo vso deželo z osnovno mrežo organov ljudske oblasti* ...«⁵

Tudi Škofjo Loko je prve mesece po končani vojni (kot manjše mesto, ki je imelo status kraja) vodil Mestni odbor Osvobodilne fronte Škofja Loka. Mesto oziroma kraj Škofja Loka je bilo razdeljeno na 4 kvarte: kvart I: Mestni trg, kvart II: Kapucinsko predmestje, kvart III: Spodnji trg in kvart IV: Karlovec; vodili so jih kvartni odbori OF. Iz zapisnikov in poročil Mestnega odbora OF Škofja Loka za leto 1945 ni razvidno, da bi bila h kraju Škofja Loka priključena bližnja naselja.⁶

Izvoljeni krajevni oziroma mestni narodno-osvobodilni odbori, kakor tudi

4 Demokratična federativna Jugoslavija je bila ustanovljena 7. 3. 1945. Po volitvah v ustavodajno skupščino 11. 11. se je 29. 11. 1945 preimenovala v Federativno ljudsko republiko Jugoslavijo (FLRJ); *Enciklopedija Slovenije* 2, geslo: Demokratična federativna Jugoslavija, str. 224.

5 Kopač, *Lokalna oblast na Slovenskem v letih 1945–1955*. Kopač, Državna ureditev in upravno-teritorialni razvoj v Sloveniji (1945–1963), str. 83–106. Kopač, Kraji in občine kot upravno-teritorialne enote 1945–1955, str. 205–212. Šmidovnik, *Koncepcija jugoslovanske občine*. Ferenc, *Ljudska oblast na Slovenskem 1941–1945*, str. 344–377.

6 SI-ZAL-ŠKL 0007, t. e. 3, a. e. 15 in 16, t. a. 28, a. e. 146/2.

Proti gradu, okrog leta 1963. (foto: Tone Mlakar)

Proti gradu, 2005. (foto: Marko Pleško)

neizvoljeni odbori OF, so prve mesece po končani vojni opravljali številne lokalne oblastne naloge. Kmalu po lokalnih volitvah, ki so na loškem območju potekale med 2. 8. in 30. 9. 1945, na območju Mestnega odbora OF Škofja Loka pa 11. 8. 1945, ko so izvolili Mestni narodno-osvobodilni odbor Škofja Loka in poslance v Okrajni narodno-osvobodilni odbor Škofja Loka,⁷ so na republiški ravni že ugotavljali, da je lokalnih organov oblasti preveč in jih je treba združevati, saj je bilo njihovo delo neracionalno. Zato je bilo treba kar najhitreje izpeljati upravno-teritorialno razdelitev Federalne

7 Volitve so bile razpisane za obdobje po 15. 7. 1945. Ur. l. SNOS in NVS, št. 15-128/1945. SI-ZAL-ŠKL 0012, t. e. 7, a. e. 16 in 20. Na obrazcu Predsedstva vlade LRS, Oddelek za zakonodajo in izgradnjo ljudske oblasti iz leta 1947 (obrazec 2704 SP 340 47) »C Socialna sestava krajevnega ljudskega odbora Škofja Loka«, je pri navedbah odbornikov loškega odbora navedeno, da so bili izvoljeni 11. 8. 1945. Volitve odbornikov drugih KNOO oziroma KLO na širšem loškem območju so potekale od 2. 8. (v Hotavljah) do 30. 9. 1945 (v Lučinah).

Kapela za praznične procesije vrh Grabna zapira niz hiš na Mestnem trgu, 1956.

(foto: Tone Mlakar)

Slovenije. Prinesel jo je zakon, ki je začel veljati 8. 9. 1945. Po njem je bila Slovenija razdeljena na kraje, okraje in okrožja. Eno od petih okrožij je bilo ljubljansko, v katerem je bilo sedem okrajev, eden med njimi je bil tudi Okraj Škofja Loka, v katerem je bilo 43 krajev: v Poljanski in Selški dolini, kraji v neposredni okolici Škofje Loke in kraji do vključno Žabnice in Medvod. Med njimi je bil tudi kraj **Škofja Loka**. Na območju Federalne Slovenije se je število krajev iz okoli 3 500 skrčilo na 1 577.

Konec januarja 1946 sprejeta Ustava Federativne ljudske republike Jugoslavije (FLRJ) je kot geografska upravna območja na najnižji lokalni ravni kraje obdržala, hkrati pa njihove organe opredelila kot ljudske odbore. Na tej podlagi je 20. 2. 1946 začel veljati zakon, ki je dotedanjo Federalno Slovenijo preimenoval v Ljudsko republiko Slovenijo (LRS), Narodno vlado Slovenije v Vlado Ljudske republike Slovenije, narodno-osvobodilne odbore pa v krajevne, mestne, okrajne in okrožne ljudske odbore (KLO, MLO, OLO, OkLO). Tudi Mestni narodno-osvobodilni odbor Škofja Loka se je preimenoval v Mestni ljudski odbor (MLO) Škofja Loka.⁸

Kljub obsežno zmanjšanemu številu krajev je slovenski politični vrh že konec decembra 1945 ugotavljal potrebo po ponovnem združevanju lokalnih upravno-teritorialnih enot. Prebivalci združevanja krajev marsikje niso odobraval.

8 Ur. l. SNOS in NVS, št. 33-231/1945, Ur. l. Ljudske republike Slovenije (Ur. l. LRS), št. 15-62/1946.

Martinova hiša, 1958. (foto: Tone Mlakar)

Na sestanku kvartnega odbora OF v IV. kvartu, 23. 3. 1946, so menili, »... da KLO Kolodvor ne misli pristopiti k MLO, ker ima Škofja Loka toliko dolga od prej za novo šolo, da imajo pomisleke radi tega ...« Sekretar IV. kvartnega odbora OF je temu ugovarjal ter poudarjal, da se je dolg že zelo zmanjšal »... in še ta dolg se bode delil z drugimi občinami (mišljeni so krajevni ljudski odbori, opomba avtorja), ker imajo tudi ... koristi od nove šole in so primorane isto tako prispevati svoj del ...« Priporočil je združitev obeh krajev in hkrati zahteval »... pobijanje takih neumestnih govoric, ki stvari le škodujejo ...«⁹ Korenito upravno-teritorialno razdelitev na lokalnem nivoju je nakazoval zakon, ki je bil sprejet 2. 4. 1946. V Okraju Škofja Loka se je število krajev od 43 zmanjšalo na 12. V tem zakonu so bili kraji prvič po 2. svetovni vojni opredeljeni s *katastrskimi občinami* in nji-

hovimi naselji. **Kraj Škofja Loka** je obsegal naslednje *katastrske občine*: *Draga, Godešič, Puštal, Reteče, Sopotnica, Staniše, Stara Loka, Stari Dvor, Sv. Barbara, Sv. Ožbolt, Suha, Škofja Loka in Zminec*. Zakon pa ni zaživel, saj je njegovo izvedbo za nedoločen čas odložil zakon, ki je bil sprejet konec junija 1946.¹⁰

Na oblikovanje in pristojnosti lokalnih organov oblasti so odločilno vplivali sistemski zakoni, kot so bili ustave in splošni zakoni o ljudskih odborih. Konec januarja 1946 sprejeta prva jugoslovanska ustava je za območja izvajanja lokalnih oblasti v državi, to je za kraje (vasi in manjša mesta), okraje, okrožja, večja mesta (s statusom okraja ali okrožja) in bodočih oblasti, vpeljala izraz upravno-teritorialna enota, ki se je dokončno uveljavil v prvem Splošnem zakonu o ljudskih odborih. Na zvezni ravni je bil zakon sprejet 24. 5. 1946. Vsako zemljišče v državi je moralo biti vključeno v kraj ali mesto. Republike so upravno-teritorialne enote določale izključno z zakoni.¹¹

Očitno je, da je slovenski zakonodajalec z odložitvijo izvedbe aprilskega Zakona o upravni razdelitvi republike čakal na nova določila o ljudskih odborih.

9 SI-ZAL-ŠKL 0007, t. e. 3, a. e. 16.

10 Ur. l. LRS, št. 26-119/1946, Ur. l. LRS, št. 44-168/1946.

11 Ur. l. Federativne ljudske republike Jugoslavije (Ur. l. FLRJ), št. 10-54/1946. Ur. l. FLRJ, št. 43-288/1946.

Mestni trg s kužnim znamenjem, okrog leta 1956. (foto: Tone Mlakar)

Zato je bil »... da spravi v sklad upravno razdelitev Ljudske republike Slovenije z določbami splošnega zakona o ljudskih odborih ...« 10. 9. 1946 sprejet zakon o spremembah in dopolnitvah aprilskega zakona, ki je začel veljati 14. 9. 1946. V primerjavi z odloženim zakonom je v Okraju Škofja Loka namesto 12 določal 27 krajev, med njimi **kraj Škofja Loka**, ki sta ga, namesto aprila določenih 13 katastrskih občin, sestavljali le *katastrska občina Škofja Loka* (naselja: Podpulfrca, Škofja Loka in Vincarje) ter *katastrska občina Suha/del* (naselje Suha/del). Iz katastrskih občin, ki so v odloženem aprilskem zakonu tvorili kraj Škofja Loka, so bili kot upravno-teritorialne enote **uzakonjeni** naslednji kraji: **Puštal** (*katastrske občine Puštal, Sv. Barbara in Sv. Ožbolt/del*), **Reteče** (*katastrski občini Godešič in Reteče*), **Stara Loka** (*katastrska občina Stara Loka*) in **Zminec** (*katastrske občine Sopotnica, Staniše/del, Sv. Ožbolt/del in Zminec/del*). *Katastrska občina Draga* je bila vključena v kraj **Sora**, *katastrska občina Stari Dvor in del katastrske občine Suha* v kraj **Trata – kolodvor**, *del katastrske občine Staniše in del katastrske občine Zminec* pa v kraj **Log**. Na območju Okraja Škofja Loka so bili kot upravno-teritorialne enote **ustanovljeni** še naslednji kraji: **Bukovica, Češnjica, Davča, Gorenja vas, Hotavlje, Javorje, Leskovica, Lučine, Martinj Vrh, Poljane, Selca, Sorica, Sovodenj, Trebija, Zali Log, Zgornja Luša, Žabnica, Železniki in Žiri**. V vseh krajih so kot lokalni oblastni organi delovali krajevni ljudski odbori in po pristojnostih z njimi izenačen Mestni ljudski odbor Škofja Loka. Ta upravna razdelitev je število krajev na območju Slovenije zmanjšala na 1 119.¹²

12 Ur. l. LRS, št. 62-242/1946. Kopač, *Lokalna oblast na Slovenskem v letih 1945–1955*, str. 69.

Ustava Ljudske republike Slovenije, ki je bila sprejeta 16. 1. 1947, v 89. členu, v katerem je opredelila ljudske odbore upravno-teritorialnih enot, nič več ne omenja okrožnih ljudskih odborov, kar pomeni, da je odpravila okrožja. Zato v zakonu, ki je bil sprejet 23. 1. 1947, okrožja niso več navedena.¹³

Septembra 1947 je bilo šest primorskih okrajev (Gorica, Idrija, Ilirska Bistrica, Postojna, Sežana in Tolmin) priključenih k Sloveniji, zato se je število krajev povečalo za 234. To dejstvo in spoznanje, da je treba zaradi izvajanja petletnega gospodarskega plana povečati gospodarske sposobnosti okrajev, sta pripeljala do sprejetja novega zakona o upravni razdelitvi LRS. Ljudska skupščina ga je sprejela 17. 2. 1948. Na loškem območju je zakon **odpravil Okraj Škofja Loka**. Njegovo območje je bilo z vsemi 27 kraji priključeno k Okraju Kranj, v katerem se je število krajev povečalo na 58.¹⁴

V začetku maja 1949 so na podlagi določil Splošnega zakona o ljudskih odborih iz leta 1946 tudi na območju LRS ustanovili tri oblasti, ki so nadomestile v začetku leta 1947 odpravljena okrožja. Povezovala so večje število okrajev. Okraj Kranj je bil skupaj s škofjeloškim območjem združen v Ljubljansko oblast. Oblasti kot najvišja oblika lokalnih upravno-teritorialnih enot so bile odpravljene 17. 1. 1951.¹⁵

Za nadaljnje upravno-teritorialne spremembe je pomemben drugi zvezni Splošni zakon o ljudskih odborih, ki sta ga 28. 5. 1949 sprejela Zvezni svet in Svet narodov Ljudske skupščine FLRJ. Veljati je začel v drugi polovici junija. Njegov namen je bil med drugim doseči, »... da postanejo ljudski odbori zmožni kar najbolj opravljati vse zadeve, ki se tičejo gospodarskega, socialnega in kulturnega razvoja na njihovem območju ...« To je bilo mogoče le z združevanjem lokalnih upravno-teritorialnih enot. Najnižje lokalne upravno-teritorialne enote so bili še naprej kraji; po zakonu so bili to vasi, delavska naselja, mesteca, trgi in podobna naselja. Zakon je še določal, da republiške zakonodaje opredelijo, katera so njihova glavna mesta, katera mesta so iz okrajev izločena in imajo status okrajev, ter katera mesta spadajo v okraje, kar je pomenilo, da so mesta v njegovi sestavi. To so bila nekoliko večja geografska območja in kraji z zgodovinsko tradicijo, ki pa so bili po pristojnostih izenačeni z običajnimi kraji kot najnižjimi lokalnimi upravno-teritorialnimi enotami.¹⁶

Združevanje manjših krajev na škofjeloškem območju sta že prinesli sprememba in dopolnitev zakona, ki ga je ljudska skupščina LRS sprejela 21. 10. 1949. **Kraja Stara Loka in Puštal sta bila odpravljena in priključena h kraju Škofja Loka. Odpravljena sta bila še kraja Log, katerega del je bil priključen**

13 Ur. l. LRS, št. 4. A-20/1947, Ur. l. LRS, št. 5-21/1947.

14 Ur. l. LRS, št. 9-55/1948. Kopač, *Ljudska oblast na Slovenskem v letih 1945–1955*, str. 57–58, 71–75.

15 Ur. l. LRS, št. 16-86/1949. Ur. l. LRS, št. 4-21/1951.

16 Ur. l. FLRJ, št. 49-410/1949. Kopač, *Mesto kot upravno-teritorialna enota 1945–1955*, str. 85. Šmidovnik, *Koncepcija jugoslovanske občine*, str. 115.

Cankarjev trg, okrog leta 1958. (foto: Tone Mlakar)

h kraju Zminec, del pa h kraju Poljane, ter **Martinji Vrh**, katerega del je bil priključen h kraju Zali Log, del pa h kraju Železniki. H kraju Žiri je bil priključen, iz Okraja Ljubljana okolica izvzet kraj, Vrh sv. Treh Kraljev. Od kraja Žabnica je bilo odcepljeno naselje Sv. Duh in priključeno h kraju Trata – kolodvor. Število krajev na območju nekdanjega Okraja Škofja Loka se je zmanjšalo na 23.¹⁷

Sredi junija 1950 je bilo mesto Kranj izločeno iz okraja in je postalo samostojen Okraj Kranj – mesto. Iz ostanka dotedanjega Okraja Kranj, v katerega je spadalo tudi škofjeloško območje, je bil ustanovljen nov Okraj Kranj – okolica.¹⁸ Do aprila 1952 je bilo v LRS sprejetih še nekaj sprememb in dopolnil zakonov, ki so določali upravno-teritorialno delitev Slovenije, vendar na škofjeloškem območju sprememb niso prinesli.

1952–1955

Kljub združevanju krajev so republiški organi vedno bolj pogosto ugotavljali, da je teh še vedno preveč in da so zaradi svoje majhnosti neučinkoviti. V 27 okrajih jih je bilo kar 1 143. Tedanji teoretiki proti koncu leta 1951 pa tudi politiki so menili, da jih je treba združiti v večje upravno-teritorialne enote, ki jih ne bo več primerno imenovati kraji, ampak občine. Vsaka naj bi štela približno 2 300 prebivalcev. Ta razmišljanja je uzakonil tretji zvezni Splošni zakon o ljudskih odborih, ki ga je Ljudska skupščina FLRJ sprejela 1. 4., veljati pa je začel 19. 4. 1952.

¹⁷ Ur. l. LRS, št. 33-206/1949.

¹⁸ Ur. l. LRS, št. 20-107/1950.

Farna cerkev sv. Jakoba. (iz fototeke Knjižnice Ivana Tavčarja Škofja Loka)

Blaževa ulica. (iz fototeke Knjižnice Ivana Tavčarja Škofja Loka)

Odpravil je kraje kot najnižje upravno-teritorialne enote in namesto njih uzakonil geografsko večje občine, mestne občine in mestne občine s posebnimi pravicami. Vse naštetе oblike občin so morale biti vključene v okraje, le majhno število večjih mest je bilo lahko izločenih iz njih. Določitev občin, mestnih občin, mestnih občin s posebnimi pravicami v sestavi okrajev in mest s statusom okraja je bila v pristojnosti republiških zakonov. Namesto dosedanjih krajevnih, mestnih in okrajnih so jih poslej vodili občinski, mestni in okrajni ljudski odbori.¹⁹

Le nekaj dni po sprejetju zveznega Splošnega zakona o ljudskih odborih in teden dni pred njegovo uveljavitvijo je njegove usmeritve že povzel nov slovenski zakon o upravni razdelitvi republike, ki ga je Ljudska skupščina LRS sprejela 12. 4. 1952, veljati je začel isti dan (19. 4.) kot zvezni Splošni zakon o ljudskih odborih. Po novem je bila Slovenija razdeljena na 3 mesta, izločena iz okrajev (Ljubljana, Celje in Maribor), ter na 19 okrajev, v katere je bilo povezanih 272 občin in mestnih občin. Območje odpravljenega Okraja Škofja Loka je spadalo v okvir ponovno ustanovljenega Okraja Kranj (združila sta se dotedanja Okraja Kranj – mesto in Kranj – okolica). Dotedanji kraj Škofja Loka je, v okviru Okraja Kranj poleg Kranja in Tržiča, postal **Mestna občina Škofja Loka**. Obsegala je naslednje katastrske občine in njihova naselja: *katastrsko občino Draga* (naselja: Draga, Gosteče in Pungert), *katastrsko občino Godešič* (naselje Godešič), *katastrsko občino Puštal* (naselji Hosta in Puštal), *katastrsko občino Reteče* (naselji Gorenja vas in Reteče), *katastrsko občino Stara Loka* (naselja:

19 Ur. l. FLRJ, št. 22-244/1952. Kopač, *Lokalna oblast na Slovenskem v letih 1945–1955*, str. 79–86. Kopač, *Državna ureditev in upravno-teritorialni razvoj v Sloveniji (1945–1963)*, str. 91–93.

Binkelj, Papirnica, Stara Loka, Trnje, Vešter in Virlog), *katastrsko občino Stari Dvor* (naselja: Grenc, Stari Dvor in Virmāše), *katastrsko občino Suha* (naselja: Lipica, Suha in Trata), *katastrsko občino Sv. Barbara* (naselje Sv. Barbara) in *katastrsko občino Škofja Loka* (naselja: Podpulfrca, Škofja Loka in Vincarje). Poleg Mestne občine Škofja Loka je bilo na območju nekdanjega Okraja Škofja Loka ustanovljenih še 9 občin in sicer: **Gorenja vas, Poljane, Selca, Sovodenj, Zali Log, Zminec, Žabnica, Železniki in Žiri**. Po tem zakonu je bilo na območju Okraja Kranj 22 občin, v Sloveniji pa 272, med njimi kar 44 mestnih.²⁰ Oblikovali so jih po načelu, da morajo imeti toliko gospodarske moči, da se pretežno upravljajo same in zaokroženo povezujejo svoje katastrske občine.

Zvezni Splošni zakon o ljudskih odborih je v 18. členu določal, da se z republiškimi zakoni lahko ustanovijo tudi »... *mestne občine s posebnimi pravicami* ...«. Na tej podlagi je Ljudska skupščina LRS 30. 6. 1952 sprejela Zakon o ljudskih odborih mest in mestnih občin. V 3. členu zakona so opredeljene »... *mestne občine v sestavi okraja, ki imajo posebne pravice ... (mestne občine s posebnimi pravicami)* ...«. Med 44 mestnimi občinami, ki so navedene v aprilskem zakonu, je bilo uzakonjenih 13 mestnih občin s posebnimi pravicami v sestavi okraja. Po opredelitvi zakona so bile to občine, ki so bile relativno samostojne gospodarske in komunalne celote v sestavi okrajev in so družbena, politična, gospodarska in kulturna središča. Med njimi je bila tudi **Mestna občina Škofja Loka**. Njen organ upravljanja je postal Ljudski odbor Mestne občine Škofja Loka (LOMO Škofja Loka), vse ostale občine pa so vodili občinski ljudski odbori (ObLO). Mandat članov obeh oblik občinskih ljudskih odborov je trajal tri leta. Pristojnosti ljudskih odborov mestnih občin so bile nekoliko večje od občinskih ljudskih odborov in nekoliko manjše od okrajnih ljudskih odborov.²¹

Novoustanovljene občine so bile geografsko mnogo večje od odpravljenih krajev. Zlasti prebivalcem v odročnejših naseljih občin je bilo poslovanje z lokalnimi oblastmi oteženo. Zato sta tako zvezni Splošni zakon o ljudskih odborih ter tudi slovenski Zakon o občinskih ljudskih odborih omogočala ustanavljanje vaških odborov kot pomožnih organov občinskih ljudskih odborov. V njih so občani oddaljenih naselij izvrševali svoje pravice in dolžnosti do države. Po predlogih na zborih volivcev ali na lastno pobudo so jih ustanavljali občinski ljudski odbori. Vaške odbore smemo smatrati kot predhodnike kasnejših krajevnih uradov.

Zaradi pogostih primerov, ko so bila za naselja v občinah in okrajih enaka poimenovanja, je bilo precej zmede. Zato je vlada LRS konec januarja 1953 z uredbo k imenom takih krajev dodala dostavke. Tako se je npr. naselje Gorenja vas v **Mestni občini Škofja Loka** preimenovalo v Gorenja vas - Reteče. Nekaj preimenovanj je bilo še v nekaterih drugih občinah na loškem območju. V **Občini Poljane** Lom v Lom nad Volčo, Mlaka v Mlaka nad Lušo, Srednja vas v Srednja vas

20 Ur. l. LRS, št. 11-39/1952.

21 Ur. l. LRS, št. 19-90/1952, Ur. l. LRS, št. 19-88/1952. Kopač, Mesto kot upravno-teritorialna enota 1945-1955, str. 86-89.

- Poljane, Visoko v Visoko pri Poljanah; v **Občini Selca** Lajše v Selške Lajše; v **Občini Zminec** Breznica v Breznica pod Lubnikom; v **Občini Žiri** Ravne v Ravne pri Žireh, junija 1955 pa še Nova vas v Nova vas pri Žireh. Istočasno je vladna uredba v **Občini Gorenja vas** v novo naselje Gorenja vas združila dosedanja naselja Sestranska vas, Trata in Gorenja vas, v **Občini Žiri** pa v novo naselje Opale dotedanji naselji Martinj Vrh in Opale. Nekaj sprememb je začelo veljati še 3. 6. 1955, ko je vlada LRS preimenovala naselja, v pretežni meri ta, ki so bila poimenovana po svetnikih. V Mestni občini Škofja Loka takih preimenovanj ni bilo, bila pa so v občinah Gorenja vas, Selca, in Zminec.²²

1955–1994

Leta 1954 so v Jugoslaviji in Sloveniji kot priprava na tako imenovano komunalno ureditev potekale intenzivne razprave o novi upravno-teritorialni razdelitvi države in povečanju pristojnosti občinskih ljudskih odborov. Pripravljalni odbor za formiranje komun na Gorenjskem je na seji 13. 11. 1954 predlagal, da bi na Gorenjskem ustanovili 10 komun, med njimi tudi **komune Škofja Loka** (dosedanje občine Škofja Loka, Zminec/del, Žabnica/del, Poljane/del in Selca/del), **Poljanska dolina**, s sedežem v Gorenji vasi (dotedanje občine Žiri, Sovodenj, Gorenja vas, Poljane/del in Zminec/del), ter **Selška dolina**, s sedežem v Železnikih (dotedanje občine Zali Log, Železniki in Selca/del).²³

Osnovno načelo komunalnega sistema, ki ga je uzakonil zvezni Zakon o ureditvi občin in okrajev, ki je bil sprejet 16. 6. 1955, je bilo, »... *da je občina komuna temelj političnega sistema v državi ... v prvi vrsti ... zaokrožen gospodarski organizem ... sposoben samostojnega življenja* ...«²⁴ Zvezni zakon je občine opredeljeval kot temeljne politično-teritorialne organizacije samouprave delovnega ljudstva in kot temeljne družbeno-ekonomske skupnosti prebivalcev na njenih območjih in ne več kot upravno-teritorialne enote. Odpravil je leta 1952 uzakonjene vaške odbore. Namesto njih so občinski ljudski odbori, »... *da bi bile določene občinske upravne službe bližje prebivalstvu* ...«, s statuti lahko ustanavljali krajevne urade. Po zakonu, ki ga je Ljudska skupščina LRS sprejela 28. 6. 1955, so krajevni uradi v krajih, kjer so bili sedeži tega dne odpravljenih občin, morali začeti delovati najpozneje 31. 8. 1955. V ostalih delih, ki so bili določeni z občinskimi statuti, pa najkasneje 1. 1. 1956. Da bi bila zagotovljena občinska samouprava in »... *da bi se opravljale posamezne zadeve, ki so neposrednega pomena za krajevno prebivalstvo* ...« so prav tako z občinskimi statuti lahko ustanavljali krajevne odbore, ki so predhodniki kasnejših krajevnih skupnosti.²⁵

22 Ur. l. LRS, št. 2-7/1953, Ur. l. LRS, št. 2-8/1953, Ur. l. LRS, št. 21-97/1955.

23 Glas Gorenjske, posebna izdaja, VII, št. 46 a, Kranj, 15. 11. 1954.

24 Šmidovnik, *Koncepcija jugoslovanske občine*, str. 126–132; Kopač, *Državna ureditev in upravno-teritorialni razvoj v Sloveniji (1945–1963)*, str. 98.

25 Ur. l. FLRJ, št. 26-269/1955.

Zvezni zakon, ki je odpravil vse dotedanje oblike občin in njihove organe oblasti, je določal, da republike s svojo zakonodajo ustanovijo nove občine (pa tudi okraje) ter razpišejo volitve v nove občinske ljudske odbore. Ljudska skupščina LRS je zato 28. 6. 1955 sprejela Zakon o območjih okrajev in občin v LRS. Odpravil je 8 okrajev, med njimi tudi Okraj Radovljica, katerega območje je bilo vključeno v Okraj Kranj, v katerem je bilo tako 11 občin, med njimi **Občina Škofja Loka**, s širšega loškega območja pa še **občine Gorenja vas, Železniki in Žiri**. Odpravljene so bile **občine Poljane, Selca, Sovodenj, Zali Log, Zminec in Žabnica**. V celoti ali delno so bile vključene v občine Gorenja vas, Škofja Loka, Železniki, Žiri in Kranj.

Območje nove **Občine Škofja Loka** je bilo opredeljeno z mestnimi in pri-mestnimi katastrskimi občinami ter njihovimi naselji. *Katastrske občine* mesta Škofja Loka so bile: *Puštal/del* (naselje Puštal), *Stara Loka/del* (naselje Stara Loka), *Suha/del* (naselje Trata) ter *Škofja Loka* (naselja: Podpulfrca, Škofja Loka in Vincarje). Primestne *katastrske občine* so bile: *Dorfarje* (naselja: Dorfarje, Forme in Sv. Duh), *Draga* (naselja: Draga, Gosteče, Pungert), *Godešič* (naselje Godešič), *Kovski Vrh/del* (naselji Bukov Vrh/del in Kovski Vrh), *Križna Gora/del* (naselje Križna Gora), *Pevno* (naselja: Crngrob, Moškrin in Pevno), *Podvrh* (naselja: Četena Ravan, Jarče Brdo, Krivo Brdo, Mlaka nad Lušo, Podvrh in Zapreval), *Puštal/del* (naselje Hosta), *Reteče* (naselji Gorenja vas - Reteče in Reteče), *Sopotnica* (naselja: Breznica pod Lubnikom, Florijan nad Zmincem, Gabrovo in Sopotnica), *Staniše* (naselja: Log nad Škofja Loko, do sedaj imenovan Log, Staniše in Valterski Vrh), *Stara Loka/del* (naselja: Binkelj, Papirnica, Trnje, Vešter in Virlog), *Stari Dvor* (naselja: Grenc, Stari Dvor in Virmaše), *Suha/del* (naselji Lipica in Suha), *Sv. Barbara* (naselje Sv. Barbara), *Sv. Ožbolt* (naselja: Andrej nad Zmincem, Hrib pri Zmincu in Ožbolt nad Zmincem), *Visoko* (naselja: Na Logu, Smoldno in Visoko pri Poljanah) in *Zminec* (naselja: Bodovlje, Brode, Gabrk in Zminec). Novi enodomni občinski ljudski odbori so morali začeti delovati 1. 9. 1955, najkasneje pa 1. 1. 1956.

Razdelitev LRS na okraje in občine komune je v Sloveniji uzakonila 11 okrajev, v katerih je bilo 130 novih občin, ki so pridobivale vse več pristojnosti.²⁶ Sredi leta 1955 izvedena upravno-teritorialna razdelitev Slovenije je območje Gorenjske združila v Okraju Kranj. Do leta 1994 se je z združevanjem občin nadaljeval proces zmanjševanja njihovega števila. Na loškem območju je bila prva sprememba 31. 12. 1958, ko je bila **odpravljena Občina Gorenja vas**. V celoti je bila **priključena k Občini Škofja Loka**, kar je bilo potrjeno tudi v prečiščenem besedilu Zakona o upravni razdelitvi, ki ga je Ljudska skupščina LRS sprejela 19. 10. 1960. K Občini Škofja Loka so bile priključene naslednje *katastrske občine* in njihova naselja: *Dobje* (naselja: Dobje, Hotavlje, Kremenik, Poljane nad Škofjo

26 Ur. l. LRS, št. 24-119/1955, Ur. l. LRS, št. 24-120/1955, Ur. l. FLRJ, št. 34-371/1955, Ur. l. LRS, št. 26-130/1955. Kopač, *Lokalna oblast na Slovenskem v letih 1945–1955*, str. 94–99, 160–162, 330–333.

Panorama, ki je ni več, 1967. (foto: Tone Mlakar)

Loko/del, Predmost in Vinharje), *Dolenčice* (naselja: Dolenčice, Javorje in Murave), *Dolenja Dobrava* (naselja: Bačne, Dobravšče, Dolenja Dobrava, Gorenja Dobrava, Todraž in Žirovski Vrh nad Zalo), *Dolenje Brdo* (naselja: Dolenje Brdo, Gorenje Brdo, Srednja vas - Poljane in Žabja vas), *Gorenja Ravan* (naselja: Dolenja Ravan, Dolenja Žetina, Gorenja Ravan, Gorenja Žetina, Jazbine, Jelovica in Malenski Vrh), *Gorenja vas* (naselji Gorenja vas in Žirovski Vrh nad Gorenjo vasjo), *Gorenji Novaki/del* (naselja: Davča/del, Krnice pri Novakih, Lajše, Laze in Robidnica), *Hotavlje* (naselja: Čabrače, Hlavče Njive, Hotavlje, Srednje Brdo, Suša in Volaka), *Javorjev Dol* (naselje Javorjev Dol), *Koprivnik/del* (naselje Koprivnik/del), *Kovski Vrh/del* (naselji Bukov Vrh in Kovski Vrh), *Laniše* (naselja: Laniše, Nova Oselica in Sovodenj), *Leskovica/del* (naselja: Debeni, Kopačnica, Leskovica in Studor), *Lučine* (naselja: Brebovnica, Dolge Njive, Goli Vrh, Lučine, Prelesje in Zadobje), *Podjelovo Brdo* (naselje Podjelovo Brdo), *Podobeno* (naselja: Delnice, Gabrška Gora, Lom nad Volčo, Lovsko Brdo, Podobeno, Volča in Zakobiljek), *Stara Oselica* (naselji Hobovše pri Stari Oselici in Stara Oselica) in *Trebija* (naselja: Fužina, Kladje, Podgora in Trebija).²⁷

Novo združevanje občin na loškem območju se je zgodilo 23. 5., z veljavnostjo 1. 6. 1961, ko so **odpravljen** Občino **Železniki** **združili** z Občino **Škofja Loka**, **odpravljen** Občino **Žiri** pa z Občino **Logatec**. Združena Občina **Škofja Loka** se je povečala za naslednje *katastrske občine* in njihove kraje: *Bukovica* (naselja: Bukovica, Knape in Ševlje), *Danje* (naselja: Ravne, Spodnje

27 Ur. l. LRS, št. 44-215/1958, Ur. l. LRS, št. 37-218/1960.

Na kraju porušene gostilne Pri Balantu je bila zgrajena avtobusna postaja, 1965.

(foto: Tone Mlakar)

Danje, Torka, Zabrdno in Zgornje Danje), *Davča* (naselje Davča/del), *Dolenja vas* (naselji Dolenja vas in Golica), *Dražgoše* (naselje Dražgoše), *Kališe* (naselji Kališe in Selške Lajše), *Leskovica/del* (naselje (Davča/del), *Selca* (naselje Selca), *Sorica* (naselja: Podporezen, Spodnja Sorica in Zgornja Sorica), *Studeno* (naselja: Češnjica, Rudno, Studeno in Železniki/del), *Sv. Klemen* (naselja: Bukovščica, Pozirno, Strmica, Topolje in Zabrekve), *Sv. Križ* (naselja: Podlonk, Prtovč, Škovine in Železniki/del), *Sv. Lenart* (naselja: Lenart nad Lušo, Rovte v Selški dolini in Stirpnik), *Sv. Nikolaj* (naselja: Martinj Vrh, Ojstri Vrh in Smoleva), *Zali Log* (naselja: Osojnik, Potok, Zala in Zali Log), *Zgornja Luša* (naselja: Praprotno, Spodnja Luša, Tomaž nad Praprotnim in Zgornja Luša) in *Železniki* (naselji Jesenovec in Železniki/del). Z istim zakonom so iz Občine Tolmin izločili in k Občini Škofja Loka priključili *del katastrske občine Podbrdo (Soriška planina)*, drugi del iste katastrske občine (planina Šavnik) pa je bil z zakonom z dne 26. 6. priključen k Občini Radovljica.²⁸

31. 12. 1962 je bil med drugimi okraji na območju LRS odpravljen še Okraj Kranj, ki so ga skupaj z delom Okraja Novo mesto združili v Okraj Ljubljana.²⁹

Konec marca 1963, tik pred sprejetjem nove jugoslovanske in slovenske ustave, je začel veljati zakon, ki je prinesel kar nekaj združitvev občin, a loškega območja se ni dotaknil. Vse spremembe, ki so se zgodile od konca leta 1960, je povzelo prečiščno besedilo Zakona o občinah in okrajih, ki ga je Skupščina Socialistične republike

28 Ur. l. LRS, št. 14-138/1961, Ur. l. LRS, št. 29-161/1961.

29 Ur. l. LRS, št. 39-274/1962.

Lahov klanec s starim Lahovim mostom, 1957. (foto: Tone Mlakar)

Lontrg, kdo bo pojasnil to ime! 1960. (foto: Tone Mlakar)

Puštal, 1956. (foto: Tone Mlakar)

Slovenije sprejela 16. 10. 1964, z veljavnostjo od 3. 12. dalje. Na območju Slovenije je bilo 62 občin, od tega 5 na Gorenjskem, med njimi tudi Občina Škofja Loka.³⁰

Jugoslovanka ustava, ki je bila sprejeta 7. 4. 1963, in slovenska ustava, ki je bila sprejeta dva dni kasneje, sta spremenili uradni imeni države in republike v Socialistično federativno republiko Jugoslavijo (SFRJ) in Socialistično republiko Slovenijo (SRS). Kot organe lokalne oblasti in samouprave sta v družbeno-političnih skupnostih, kot so se poslej imenovala upravno-teritorialne enote, odpravili ljudske odbore, med njimi tudi občinske ljudske odbore (ObLO). Namesto njih so lokalni organi oblasti in samouprave postale skupščine občin (SO), ki so bile poslej dvodomne. Sestavljali sta jih občinski zbori, ki so jih volili občani, in zbori delovnih skupnosti, ki so jih volili zaposleni na območju občine. Namesto dotedanjih krajevnih odborov so za lokalno samoupravo skrbele krajevne skupnosti. Tudi po določitih novih ustav je bilo dovoljeno ustanavljanje občin, njihovo odpravljanje, združevanje in določanje njihovih območij samo z republiškimi zakoni, a le takrat, kadar je bilo to povezano s skupnimi interesi občanov in ekonomskimi možnostmi samostojnega opravljanja občinskih nalog in »... po poprejšnjem zaslišanju občanov z ustreznega območja ...«. Mnenja občanov pa so bila pogosto neupoštevana.³¹

30 Ur. l. LRS, št. 8-64/1963, Ur. l. Socialistične republike Slovenije (Ur. l. SRS), št. 35-194/1964.

31 Ur. l. Socialistične federativne republike Jugoslavije (Ur. l. SFRJ), št. 14-209/1963, Ur. l. SRS, št. 10-90/1963. Šmidovnik, *Koncepcija jugoslovanske občine*, str. 152–171. Kopač, *Državna ureditev in upravno-teritorialni razvoj v Sloveniji (1963–1994)*, str. 1–36.

Po odpravi Okraja Kranj zadnji dan decembra 1962 in dokončni odpravi okrajev na območju SRS, kar se je zgodilo z ustavnim zakonom, ki ga je sprejel Republiški zbor Skupščine SRS 12. 3. 1965, so bile kot upravno-teritorialne enote na območju Slovenije uzakonjene le občine in republika. Izvedbena zakonodaja je večino pristojnosti odpravljenih okrajnih organov prenesla na skupščine občin.³²

Od konca leta 1964 pa do začetka oktobra 1994 se število občin na Gorenjskem ni spreminjalo. Bilo je le nekaj popravkov pri združevanju nekaterih naselij in njihovih poimenovanjih. Januarja 1966 je bila sprejeta odredba o združitvi nekaterih naselij v Občini Škofja Loka. V združeno naselje Železniki so se združila dotedanja naselja Češnjica, Studeno, Jesenovec, Škovine in Železniki. Prve dni avgusta 1970 je začela veljati odredba, s katero je bilo odpravljen naselje Stari Dvor; del je bil priključen k naselju Trata, del pa k naselju Škofja Loka.³³

Nekoliko večja sprememba se je zgodila le še z zakonom, ki je bil sprejet sredi leta 1969, izvajati pa se je začel 1. 1. 1970. Z njim je bilo **območje Žirov**, ki je bilo kot odpravljen Občina Žiri maja 1961 vključeno v Občino Logatec, **priključeno k Občini Škofja Loka**, ki je bila tako povečana z naslednjimi *katastrskimi občinami* in njihovimi naselji: *Dobračeva* (naselja: Dobračeva/del, Nova vas pri Žireh/del, Selo/del, Stara vas/del, Zabrežnik in Žirovski Vrh/del), *Dole/del* (naselje Podklanec/del), *Koprivnik/del* (naselji Koprivnik/del in Mrzli Vrh), *Ledine* (naselji Breznica pri Žireh in Osojnica), *Ledinica* (naselja: Jarčja Dolina, Ledinica in Selo/del), *Opale* (naselja: Brekovice/del, Izgorje, Opale, Podklanec/del in Račeva/del), *Vrsnik* (naselja: Brekovice/del, Podklanec/del, Ravne pri Žireh in Sovra), *Žiri* (naselja: Brekovice/del, Goropeke, Nova vas pri Žireh/del, Stara vas/del in Žiri) in *Žirovski Vrh* (naselja: Dobračeva/del, Nova vas pri Žireh/del, Račeva/del in Žirovski Vrh/del).³⁴ Občina Škofja Loka je postala edina občina na območju nekdanjega Okraja Škofja Loka. Njeno območje, ki je bilo tedaj največje v njeni zgodovini, se do leta 1994 ni spremenilo.

Zvezna in slovenska ustava, ki sta bili sprejeti 21. in 28. 2. 1974, sta občine še naprej opredeljevali kot družbeno-politične skupnosti, uzakonili pa sta tudi delegatski sistem, kar se je odrazilo pri sestavi skupščin občin kot lokalnih organov oblasti in samouprave. Sestavljali so jih družbenopolitični zbori, zbori združenega dela in zbori krajevnih skupnosti.³⁵

Zadnji celovit pregled občin na območju Slovenije je podal zakon, ki ga je Skupščina SRS sprejela 5. 11. 1980. Tedaj je bilo na območju Slovenije 65 občin, ki so v zakonu opredeljene s pripadajočimi katastrskimi občinami. **Občina Škofja Loka** je obsegala naslednje katastrske občine: Barbara, Bukovčica, Bukovica, Danje, Davča, Dobje, Dobračeva, Dolenčice, Dolenja Dobrava, Dolenja vas, Dolenje Brdo, Dorfarje, Draga, Dražgoše, Godešič, Gorenja Raven, Gorenja

32 Ur. l. SRS, št. 10-80/1965, Ur. l. SRS, št. 10-81/1965.

33 Ur. l. SRS, št. 2-11/1966, Ur. l. SRS, št. 27-190/1970.

34 Ur. l. SRS, št. 24-201/1969.

35 Ur. l. SFRJ, št. 9-153/1974, Ur. l. SRS, št. 6-44/1974.

Puštalsko kopališče: leseni jez za sončenje in tobogan, 1956.
(foto: Tone Mlakar)

Ob Kidričevi cesti so v petdesetih letih zrasli Dom zveze borcev, stanovanjski bloki in prva bencinska črpalka, 1956. (foto: Tone Mlakar)

vas, Hotavlje, Javorjev Dol, Kališe, Koprivnik, Kovski Vrh, Križna Gora, Laniše, Ledinica, Lenart, Leskovica, Lučine, Martinj Vrh, Opale, Ožbolt, Pevno, Podjelovo Brdo, Podlonk, Podobeno, Podvrh, Puštal, Reteče, Selca, Sopotnica, Sorica, Staniše, Stara Loka, Stara Oselica, Stari Dvor, Studeno, Suha, Škofja Loka, Trebija, Visoko, Vrsnik, Zali Log, Zgornja Luša, Zminec, Železniki, Žiri in Žirovski Vrh.³⁶

Od leta 1994 dalje

Razvoj dogodkov v Jugoslaviji pa tudi v Sloveniji je po sprejetju ustav iz leta 1974 pripeljal do razpada Jugoslavije in slovenske osamosvojitve leta 1991.³⁷

Ustava Republike Slovenije (RS), ki so jo 23. 12. 1991 sprejeli vsi trije zbori Skupščine RS, je na lokalnem upravnem področju prinesla precej novosti. Uzakonila je lokalno samoupravo, ki jo prebivalci Slovenije uresničujejo v občinah in mestnih občinah kot temeljnih lokalnih samoupravnih skupnostih. Območja občin so opredeljena kot območje enega ali več naselij, ki so povezana s skupnimi potrebami prebivalcev. Občine in njihova območja se ustanavljajo in določajo izključno z zakoni, vendar šele po predhodnem referendumskem ugotavljanju volje prebivalcev za njihovo ustanovitev. Področja njihovega samoupravnega delovanja, ki jih urejajo samostojno, so lokalne zadeve, tičejo se le prebivalstva občin (lastne naloge), področje njihovega državnega delovanja pa so dejavnosti, katerih izvajanje država z zakoni prenese nanje in za njihovo izvajanje tudi zagotovi finančna sredstva (prenesene naloge).³⁸

Podrobnosti o ustanavljanju občin je decembra 1993 določil Zakon o lokalni samoupravi. Osnovni kriterij je bil, da so v območja občin združena naselja, ki so povezana s skupnimi interesi prebivalcev, kot so preskrba z življenjskimi potrebščinami, izpolnjeni pogoji za izvajanje športnih in kulturnih dejavnosti, urejeno osnovno šolstvo, zdravstvo, socialno skrbstvo, zagotovljene komunalna in prometna opremljenost ter požarna varnost pa tudi bančno-finančne ter informacijske storitve. Število prebivalcev kot kriterij za ustanovitev občin ni bilo določen, razen najmanj 10 000 prebivalcev za ustanovitev mestnih občin. Šele zakon iz leta 1996 je določil, da morajo občine imeti najmanj 5 000 prebivalcev, izjemoma lahko tudi manj. Tudi Zakon o lokalni samoupravi je zahteval, da se pred ustanovitvijo občin referendumsko ugotovi volja prebivalcev, če na svojih območjih želijo ustanoviti občine. Podrobnosti je določal poseben zakon, ki ga je Državni zbor RS sprejel 27. 1. 1994. Opredelil je referendumska območja, ki jih na zboriščih volivcev izoblikujejo krajan, določil pa jih je Državni zbor RS. Predstavljajo zemljepisna območja, na katerih naj bi ustanovili nove občine.³⁹

Na podlagi določil referendumskega zakona je Državni zbor RS 26. 4. 1994 sprejel Odlok o določitvi referendumskih območij za ustanovitev občin; oblikovanih jih je bilo 340. Na območju tedanje Občine Škofja Loka je bilo določenih šest referendumskih območij, ki so s pripadajočimi naselji v odloku navedena pod naslednjimi zaporednimi številkami: **272. referendumsko območje za ustanovitev Občine Škofja Loka, 273. referendumsko območje za ustanovitev Občine Železniki, 274. referendumsko območje za ustanovitev Občine Selca, 275. referendumsko območje za ustanovitev Občine**

37 Kopač, Državna ureditev in upravno-teritorialna razdelitev Slovenije (1963–1994), str. 4–17.

38 Ur. l. Republike Slovenij (Ur. l. RS), št. 33-1409/1991, Ur. l. RS, št. 33-1411/1991.

39 Ur. l. RS, št. 72-2629/1993, Ur. l. RS, št. 44-2701/1996, Ur. l. RS, št. 5-234/1994.

Groharjevo naselje s Krancija, 1971. *(foto: Tone Mlakar)*

Podlubnik, ko še ni bil Podlubnik, 1971. *(foto: Tone Mlakar)*

Gorenja vas, 276. referendumsko območje za ustanovitev Občine Trata - Sorško polje in 277. referendumsko območje za ustanovitev Občine Žiri.

Za naselji Podgora in Stara Oselica, ki sta bili z odločitvijo Državnega zbora RS določeni v okvir referendumskega območja Žiri, čemur je očitno sledil ugovor prebivalcev, je bilo v 2. členu odloka določeno, da morajo biti rezultati glasovanja objavljeni tudi ločeno za ti naselji. Naselij, v katerih so prebivalci ugovarjali uvrstitvam v referendumsko območja, je bilo v Sloveniji še nekaj. Isti dan je Državni zbor RS sprejel tudi odlok, s katerim je referendum razpisal za 29. 5. 1994. Po Zakonu o referendumu je odlok povzel referendumsko vprašanje, ki se je glasilo: »Ali ste za to, da se na našem referendumskem območju ustanovi občina?« Na glasovnici je bilo treba obkrožiti odgovor ZA ali PROTI.⁴⁰

Republiška volilna komisija je 8. 6. obravnavala, 13. 6. 1994 pa v Uradnem listu RS objavila rezultate referenduma. V referendumskem območju številka 272 **Škofja Loka** je glasovalo 9 817 volivcev, kar je bilo 63,6 % volilnih upravičencev. Za ustanovitev občine je glasovalo 3 937, to je 40,1 % udeležencev, proti jih je bilo 5 617 ali 57,2 %, neveljavnih oddanih glasovnic je bilo 258 ali 2,6 %. V referendumskem območju številka 273 **Železniki** je glasovalo 2 907 volivcev, kar je bilo 78,6 % volilnih upravičencev. Za ustanovitev občine je glasovalo 1 418, to je 48,8 % udeležencev, proti jih je bilo 1 410 ali 48,5 %, neveljavnih oddanih glasovnic je bilo 79 ali 2,7 %. V referendumskem območju številka 274 **Selca** je glasovalo 812 volivcev, kar je bilo 84 % volilnih upravičencev. Za ustanovitev občine je glasovalo 344, to je 42,4 % udeležencev, proti jih je bilo 436 ali 53,7 %, neveljavnih oddanih glasovnic je bilo 32 ali 3,9 %. V referendumskem območju številka 275 **Gorenja vas** je glasovalo 1 520 volivcev, kar je bilo 69,9 % volilnih upravičencev. Za ustanovitev občine je glasovalo 417, to je 27,4 % udeležencev, proti jih je bilo 1 060 ali 69,7 %, neveljavnih oddanih glasovnic je bilo 43 ali 2,8 %. V referendumskem območju številka 276 **Trata - Sorško polje** je glasovalo 1 185 volivcev, kar je bilo 73,1 % volilnih upravičencev. Za ustanovitev občine jih je glasovalo 207, to je 17,5 % udeležencev, proti jih je bilo 953 ali 80,6 %, neveljavnih oddanih glasovnic je bilo 22 ali 1,9 %. V Sloveniji je bilo nekaj naselij, med njimi tudi območje Frankovega in Hafnerjevega naselja ter Ljubljanske in Kidričeve ceste v Krajevni skupnosti Trata, za katera je odločba Ustavnega sodišča z dne 23. 5. določala, da je zanje treba tudi ločeno ugotoviti rezultate glasovanja. Ti so pokazali, da se je glasovanja udeležil 1 001 volivec, da jih je bilo za ustanovitev občine 411, proti pa 555, neveljavne glasovnice je oddalo 55 glasovalcev. Očitno je v poročilu Republiške volilne komisije napaka, ker je navedeno, da omenjena naselja spadajo v referendumsko območje za ustanovitev Občine Škofja Loka. V referendumskem območju številka 277 **Žiri** je glasovalo 3 092 volivcev, kar je bilo 71,1 %. Za ustanovitev občine je glasovalo 1 230, to je 39,8 % udeležencev, proti jih je bilo 1 761 ali 57 %, neveljavnih oddanih glasovnic je bilo 101 ali 3,3 %. V naseljih Podgora in

40 Ur. l. RS, št. 22-993/1994, Ur. l. RS, št. 22-994/1994.

In še panorama Škofje Loke danes. (foto: Marko Pleško)

Stara Oselica se je od 94 volilnih upravičencev referendumu udeležilo 74 udeležencev. Za vključitev v Občino Žiri jih je bilo 20, proti pa 54, neveljavnih glasovnic ni bilo.

Rezultati referendumu pokažejo, da so se prebivalci le enega referendumskega območja v okviru tedanje Občine Škofja Loka, to je referendumskega območja Železniki, s tesno večino 8 ali 0,3 % glasov odločili za ustanovitev svoje občine. Nerazumljivo pa je, da referendumsko območje Železnikov ni navedeno v V. poglavju poročila Republiške volilne komisije o izidu referendumu, kjer so navedena referendumska območja, v katerih je »... večina volivcev, ki so glasovali, izrazila voljo, da se ustanovi občina.«⁴¹

Prvi zakon o ustanovitvi novih občin je Državni zbor RS sprejemal 2. in 3. 10., veljati je začel 4. 10. 1994. Ustanovil je 136 občin in 11 mestnih občin. Določal je njihova imena, območja, sedeže ter število članov občinskih in mestnih svetov, ki jih je bilo treba izvoliti na prvih naslednjih občinskih volitvah.

Na območju odpravljenе Občine Škofja Loka je Državni zbor RS, kljub pretežno odklonilnim rezultatom majskega referendumu, ustanovil kar štiri nove občine, in sicer: **Gorenja vas - Poljane**, s sedežem v Gorenji vasi, s 17 člani občinskega sveta, **Škofja Loka**, s sedežem v Škofji Loki, s 23 člani občinskega sveta, **Železniki**, s sedežem v Železnikih, s 17 člani občinskega sveta, ter **Žiri**, s sedežem v Žireh, s 15 člani občinskega sveta.

V okvir nove **Občine Škofja Loka** so bila vključena naslednja naselja: Andrej nad Zmincem, Binkelj, Bodovlje, Breznica pod Lubnikom, Brode, Bukov Vrh, Bukovica, Bukovščica, Crngrob, Dorfarje, Draga, Florjan nad Zmincem, Forme, Gabrk, Gabrovo, Gabrška Gora, Godešič, Gorenja vas - Reteče, Gosteče, Grenc, Hosta, Hrib pri Zmincu, Knape, Kovski Vrh, Križna Gora, Lenart nad Lušo,

41 Ur. l. RS, št. 33-1357/1994.

Lipica, Log nad Škofja Loko, Moškrin, Na Logu, Ožbolt nad Zmincem, Papirnica, Pevno, Podpulfrca, Pozirno, Praprotno, Pungert, Puštal, Reteče, Rovte v Selški dolini, Sopotnica, Spodnja Luša, Staniše, Stara Loka, Stirpnik, Strmica, Suha, Sv. Barbara, Sv. Duh, Ševlje, Škofja Loka, Tomaž nad Praprotnim, Trata, Trnje, Valterski Vrh, Vešter, Vincarje, Virlog, Virmaše, Visoko pri Poljanah, Zgornja Luša in Zminec.⁴²

Redne volitve županov in občinskih svetnikov so potekale 4. 12. 1994,⁴³ občine pa so normalno začele poslovati 1. 1. 1995.

Ker so nove občine kot lokalne samoupravne skupnosti po Zakonu o lokalni samoupravi izgubile skoraj vse upravne naloge, je država 28. 10. 1994 za svoje nemoteno poslovanje ustanovila upravne enote, ki so obsegala območja nekdanjih velikih občin komun. Upravne enote, tudi škofjeloška, so začele poslovati 1. 1. 1995.⁴⁴

V naslednjih letih je bilo sprejetih več zakonov, s katerimi so se večje občine delile na manjše, se ustanovljale nove, spreminjale so se njihova območja in določala števila občinskih svetnikov. Na loškem območju se nove občine niso ustanovljale, bilo je le nekaj malenkostnih sprememb. V začetku novembra 1994 se je povišalo število občinskih svetnikov Občine Škofja Loka na 28.⁴⁵ Naslednja sprememba se je zgodila v začetku avgusta 1998, saj so 19. 4. prebivalci Bukovega Vrh na referendumu z 48 proti 4 glasovi soglašali, da se njihovo območje izključi iz Občine Škofja Loka in priključi k Občini Gorenja vas - Poljane. S tem se je strinjalo tudi 1 221 prebivalcev Občine Gorenja vas - Poljane. Proti jih je bilo 99, neveljavnih glasovnic je bilo 28. Na referendumu izraženo odločitev je uzakonil zakon, ki je začel veljati 8. 8. 1998. K Občini Gorenja vas - Poljane je bilo priključeno naselje Bukov Vrh, pri Občini Škofja Loka pa je bilo pripisano novo naselje Bukov Vrh nad Visokim.⁴⁶ Sredi junija 2002 so k naseljem Občine Škofja Loka dodali še naselje Sv. Lenart.⁴⁷

Od 9. 6. 2011 dalje, ko je bila z odločbo Ustavnega sodišča RS ustanovljena Občina Ankaran, je na območju Republike Slovenije 212 občin, med njimi 11 mestnih.⁴⁸

42 Ur. l. RS, št. 60-2082/1994.

43 Ur. l. RS, št. 61-2090/1994.

44 Ur. l. RS, št. 29-1356/1995.

45 Ur. l. RS, št. 69-2508/1994.

46 Ur. l. RS, št. 36-1592/1998, Ur. l. RS, št. 56-2520/1998.

47 Ur. l. RS, št. 52-2523/2002.

48 Ur. l. RS, št. 47-2209/2011; spletna stran: Seznam občin v Sloveniji.

VIRI:

Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota Škofja Loka

ŠKL 0007, Mestni ljudski odbor Škofja Loka, tehnična enota 3, arhivski enoti 15 in 16, tehnična enota 28, arhivska enota 146/2.

ŠKL 0012, Okrajni ljudski odbor Škofja Loka, tehnična enota 7, arhivski enoti 16 in 20.

Ostali viri

Predpisi Slovenskega narodno-osvobodilnega sveta (SNOS), njegovega predsedstva in Narodne vlade Slovenije (NVS).

Sistemiški predpisi jugoslovanskih in slovenskih organov oblasti (zvezne in slovenske ustave, zvezni splošni zakoni o ljudskih odborih in republiški zakoni o ljudskih odborih).

Zakoni slovenskih organov oblasti o upravno-teritorialni razdelitvi in predpisi o poimenovanjih in združevanjih krajev ter naselij. Zakoni in predpisi so v opombah opredeljeni z navedbo uradnih listov, njihovih števil, zaporednih števil zakonov in predpisov ter letnicami objav v Uradnih listih.

Glas Gorenjske VII, št. 46 a, Kranj : Glas, 15. 11. 1954.

LITERATURA:

Enciklopedija Slovenije 2. Ljubljana : Mladinska knjiga, 1988, 416 str.

Enciklopedija Slovenije 8. Ljubljana : Mladinska knjiga, 1994, 416 str.

Ferenc, Tone: *Ljudska oblast na Slovenskem : 1941–1945*, 3. knjiga. Ljubljana : Mladika, 1991, 502 str.

Kopač, Janez: *Lokalna oblast na Slovenskem v letih 1945–1955*. Ljubljana : Zgodovinski arhiv Ljubljana, 2006, 383 str.

Kopač, Janez: Državna ureditev in upravno-teritorialni razvoj Sloveniji (1945–1963). V: *Arhivi : glasilo Arhivskega društva in arhivov Slovenije*, letnik 23, št. 2, Ljubljana : Arhivsko društvo Slovenije, 2000, str. 83–106.

Kopač, Janez: Državna ureditev in upravno-teritorialni razvoj Slovenije (1963–1994). V: *Arhivi : glasilo Arhivskega društva in arhivov Slovenije*, letnik 24, št. 1, Ljubljana : Arhivsko društvo Slovenije, 2001, str. 1–20.

Kopač, Janez: Kraji in občine kot upravno-teritorialne enote 1945–1955. V: *Arhivi : glasilo Arhivskega društva in arhivov Slovenije (Zbornik ob osemdesetletnici Petra Ribnikarja)*, letnik 28, št. 2, Ljubljana : Arhivsko društvo Slovenije, 2005, str. 205–212.

Kopač, Janez: Mesto kot upravno-teritorialna enota 1945–1955. V: *Arhivi : glasilo Arhivskega društva in arhivov Slovenije*, letnik 30, št. 2, Ljubljana : Arhivsko društvo Slovenije, 2007, str. 81–91.

Polec, Janko: Uvedba občin na Kranjskem l. 1849/1850. V: *Zgodovinski časopis (Kosov zbornik)* letnik VI–VII, št. 6–7, Ljubljana : Zveza zgodovinskih društev Slovenije, 1952–1953, str. 686–732.

Šmidovnik, Janez: *Koncepcija jugoslovanske občine*. Ljubljana : Uradni list, 1970, 299 str.

Zusammenfassung

Die Gemeinde Škofja Loka, die verwaltungsterritoriale Entwicklung nach dem 2. Weltkrieg

In den ersten Monaten nach dem 2. Weltkrieg schaffte jugoslawische Behörde die Gemeinden als die kleinsten verwaltungsterritorialen Einheiten ab und ersetzte sie mit den Örtlichkeiten (Orten), die in der Kriegszeit die Grundlage der Partisanenbehörde darstellten und in denen als Behördeorgane die ausgewählten örtlichen Völkerbefreiungsausschüsse tätig waren. Hätten die Wahlen nicht ausgeführt werden können, übernahmen es die örtlichen Ausschüsse der OF(Befreiungsfront) und ab 1946 örtliche Volksausschüsse. Die Katastergemeinden und größere Siedlungen waren als Orte bestimmt, deshalb gab es zu viele davon und die Tätigkeit ihrer Organe demzufolge uneffektiv. Schon die erste Verwaltungseinteilung (im September 1945) begann das Vereinigungsprozess, welches viele verwaltungsterritoriale Änderungen befolgte. Im Frühjahr 1952 waren die Örtlichkeiten abgeschafft, und anstatt sie wurden geographisch größere Gemeinden, Stadtgemeinden und Gemeinden mit Sonderrechten bei der Bildung von Städten und Stadtbezirken wieder eingeführt. Škofja Loka wurde so zu einer der dreizehn slowenischen Stadtgemeinden mit Sonderrechten bei der Stadtbezirkbildung. Es wurde von dem Volksausschuss der Stadtgemeinde (LOMO) geführt. Dieser hatte mehr Zuständigkeit als sonstiger Gemeinde- und weniger als Bezirksausschuss. Mitten im Jahre 1955 kam es zu einer wichtigen Reform, die alle bisherigen Gemeindeformen abschaffte und neue, große Gemeinden – die s. g. Kommunen gründete.

Auf dem Gebiet des im Jahr 1948 abgeschafften Bezirks Škofja Loka wurde außer der Gemeinde Škofja Loka noch die Gemeinde Gorenja vas gegründet (am 31. 12. 1958 abgeschafft und zur Gemeinde Škofja Loka angeschlossen); die Gemeinde Železniki (am 1. 6. 1961 abgeschafft und zu Škofja Loka angeschlossen); die Gemeinde Žiri (am 1. 6. 1961 abgeschafft und zur Gemeinde Logatec angeschlossen), am 1. 1. 1970 wurde sein Territorium zur Gemeinde Škofja Loka angeschlossen. In der Zeit von 1970 bis 1994 gehörte zu Škofja Loka das umfangreichste Territorium in seiner bisherigen Geschichte. Die verwaltungsterritorialen Reformen nahmen ihren Anfang nach der Selbstendigung der Republik Slowenien im Oktober 1994, als von dem Parlament der RS gesetzgemäß neue Gemeinden als selbstverwaltete Lokalgemeinschaft, gegründet werden. Auf dem Territorium der Kommune Škofja Loka entstanden vier neue Gemeinden: Škofja Loka, Gorenja vas - Poljane, Železniki und Žiri.

Neue Gemeinden als lokale Selbstverwaltungsgemeinschaften haben keine Behörde – Aufgaben mehr, deshalb gründete der Staat die Verwaltungseinheiten um ungestört funktionieren zu können. Eine unter ihnen ist auch die Verwaltungseinheit Škofja Loka, die ihre Tätigkeit auf dem Gebiet der ehemaligen Gemeinde Škofja Loka ausübt. Neue Gemeinden und Verwaltungseinheiten begannen am 1. 1. 1995 tätig zu sein.